

BALLAI LÁSZLÓ

Rigoletto

© COPYRIGHT 2003, BALLAI LÁSZLÓ, MINDEN JOG FENNTARTVA.

MEGJELENT AZ „EZREDEVÉG” IRODALMI, MŰVÉSZETI ÉS TÁRSADALOMKRITIKAI FOLYÓIRAT
XIII ÉVFOLYAM, 5. (2003. MÁJUSI) SZÁMÁBAN.

EZ A MŰ AZ ÍRÓ HONLAPJÁRÓL, A
[HTTP://WWW.VASAROS.COM/ART/BALLAI/](http://www.vasaros.com/art/ballai/)
OLDALRÓL SZÁRMAZIK.

A SZÖVEG BÁRMINEMŰ MEGVÁLTOZTATÁSA, VALAMINT KERESKEDELMI CÉLÚ SOKSZOROSÍTÁSA
CSAK A SZERZŐ KÜLÖN, ÍRÁSBELI ENGEDÉLYÉVEL LEHETSÉGES.

E-MAIL: BALLAI@VASAROS.COM

(P) 2003, BY [VASAROS DOT COM](http://www.vasaros.com)

La donna é mobile. Ennyit tudok olaszul. Különben, azt jelenti, hogy az asszony ingatag. A mantovai herceg énekli ezt a *Rigolettó*ban. A kedvenc operám. Az Aidát is szeretem, nagyon klassz a bevonulási induló, de annak a szövegét csak magyarul tudtam megjegyezni. Hanem, amikor felcsendül, a la-don-ná-é-mó-bi-le, la-lá-lá-lá-lá-la-la, el is érzékenyülök. Mert ugye, ez a dallam hallatszik, amikor Gilda a gyilkos tör elé veti magát, hogy megmentse az őt elcsábító herceget. És a szegény nő meghal, az a rohadt herceg meg éli világát, és énekli, hogy a nők ingatagok. Köszönöm szépen.

Egyébként a nők tényleg ingatagok. Eddig legalábbis minden barátnőmet megingatta az operába járás. Először csak kifogásokkal huzakodtak elő, hogy az ismerőseik, szüleik épp ugyanarra az estére szerveztek ezt meg azt, amikor az előadás volt, de végül mindegyiknél kibújt a szög a zsákból. Hajni bírta legtovább, egy elvált asszony, ő már tudta, hogy nem olyan egyszerű a férfiakkal, mint némely kislány képzeletében, mindenben a kedvemet kereste, én is nagyon csíptem, leszoktam miatta a dohányzásról, az ivásról, de három év után csak előjött ő is a farbával, hogy mennyire utálja az operát, szoktam le arról is. De az életről nem lehet leszokni. Mert az opera – akkor jöttem rá, amikor Hajnival is szakítottam –, nekem maga az élet.

A szocializmusban kezdtem operába járni. Ma azt mondják, hogy az előző rendszerben mindenki szemét volt, ügynök meg belügyes. Akkoriban azt hallgattuk, hogy milyen rohadtak a kapitalisták, de mi a jövőt építjük, és tervek kellene. Mindenesetre a vállalat szervezési elvtársnője nem *győzte* nyomni nekem a megmaradt ingyen operajegyeket. A végén annyira megszerettem a dolgot, hogy akkor is elmentem, ha senki sem tartott velem a brigádból, sőt, az is előfordult, hogy még fizettem is. Persze, kezdetben annak nem örültem annyira, mert tíz üveg Köbüki árából voltam bent.

Endre, a barátom azért legtöbbször velem jött. Egy brigádban dolgoztunk, ő, a hegesztő és én, a szerkezeti lakatos. Jók voltunk, még Nyugat-Németországba is kimehettünk, de én fél évnél nem bírtam tovább. Nem a német miatt, az ember hamar megtanulta, hogy *Bier meg Eisbein*, hanem hiányzott az opera. Mert a kapitalizmusban az aztán nem tíz üveg, de legalább két láda sör áraban volt. Offenbachból, ahol dolgoztunk, ráadásul kétszáznegyven kilométert kellett volna utaznunk Nürnbergbe, a legközelebbi rendes operaházig, oda-vissza az már négyszáznyolcvan. Offenbachot pedig a reneszánsz kastélyával, a nyomdatörténeti kiállításával és a táskamúzeumával már az első héten kivégeztük Endrével. Szóval, amikor a szerződés lejárt, én hazajöttem. Endre még kiment három évre. Látszik is a különbség, nekem egy kis telkem van Dunavarsányban, ő meg egy kétszintes családi házat épített Harasztiban, és állólámpás Mercedesben fuvarozza a családját huszonöt év elteltével is.

De én ezalatt a három év alatt, amíg Endre esténként a németekkel ivott a kocsmában (de jó a sörük, istenem, ha egyszer a Köbüki gyár vezetői is kimennének oda, elsírnák magukat!), operába jártam. Operába, ahol annyira el tudok felejteni mindent, király leszek Fülöppel, Macbeth-tel, Borisszái, intrikus don Basilióval, Biberachhal, Jágóval, dühöngő örült Otellóval, Saloméval, Jóséval, könnyezve meghalok Mimivel, a Traviátával és Gildával.

Ha kint vagyok a telken – amikor csak tehetem, kiszabadulok a Kresz Géza utcai garzonból – az előző napi előadáson elmélkedem, vagy már a következőt várom izgalommal, hogy milyen lesz Tatjánaként Tokody Ilona után Pitti Katalin vagy Bánk szerepében Simándy helyett Molnár András. De már nem csak ezen gondolkozom. Hogyan születik meg ennyi szép dallam egy operaszerző fejében? Kezdetben persze azon törtem a fejem, miből lesz egyáltalán az opera, erre azonban hamar megtaláltam a választ, mert csak összerendezik az

életből vett történeteket, amelyek félhülye királyokról, politikusokról és bűnözőkről szólnak, és már kész is a szöveggönyv. De vajon a dal miből lesz? Hogy magyarázhatnám meg a barátnőmnek – ha lesz, mert régóta nincs, hiszen az én szerelmeim Házy Erzsébet, Sass Sylvia, Hama-ri Júlia, Csavlek Etelka, Kertesi Ingrid, de csak mint Erzsébet, Delila vagy Oscar, mihelyt lelépnek a mindent jelentő deszkákról, elveszítik a varázsukat –, vagy Endrének, hogy honnan veszi a szerző a szebbnél szebb nyitányokat, kórusokat, áriákat, mondjuk, azt hogy la-lá-lá-lá-lá-la-la?

Nemrég éppen a bódét festettem – háznak nem igen nevezném, épp –, hogy elfér benne az ágy, a kempingasztal két székkal és a főzősarok, de azért takaros, főleg kívülről –, amikor egy rigó szépen elfütyülte a mantovai herceg áriájának dallamát. La-lá-lá-lá-lá-la-la, éppen csak a szöveget nem mondta: „*La donna émobile.*” Persze, lehet, hogy mondta – rigó nyelven. Lehetetlen! Agyamra ment az opera, gondoltam, képzelődöm! Ha nem tudok aludni éjjel, akkor is dallamok cikáznak a fejemben, meglehet, hogy az első koratavaszi meleg napsütésben elbóbiskoltam egy kicsit. Nyugodtan dolgoztam tovább. Mintegy húsz perc múlva megint felcsendült a dallam. Majd öt perccel később egymás után kétszer is. Megremegett a kezemben az ecset. Istenem, a zeneszerző lekottázza a madarak feleselését, abból lesz az ária! Sürgősen meg kell tanulnom kottát írni! Igen, az ég zengése és a szél zúgása adja a nyitányt, a tücsökzenéből, a lombsuhogásból lesznek a kórusok. Ó, milyen egyszerű! Az opera a természet maga, mi más?

Aznap este felültem a bringára, átkarikáztam Endréhez és izgatottan elújságotam nagy felfedezésemet.

– Ezért kár volt átjönnöd – mondta. – A madarak könnyen leutánozzák a hallott dallamokat.

– Azt akard mondani – kérdeztem –, hogy az én rigóm már hallotta ez az áriát mondjuk, a rádióban?

– Itt falun mindenki kiakasztja a rádiót a kertbe.

– És az nem lehet, hogy Verdi tényleg egy rigótól hallotta a *Rigoletto* dallamát?

– Ugyan, ki tojta az első tojást?

Tényleg, ki írta az első zenét? A hang vezette a tollat, vagy a toll teremtett addig nem létező hangzást? Teljesen kétségbe esve jöttem el Endrétől. Jó, sok mindenben okosabb nálam, de zenei kérdésekben eddig soha nem vitatkozott. Ekkora marhaságot mondtam volna? Vagy ez az egész zenei világ annyira csak a hozzám hasonló idioták szórakoztatására szolgál, hogy minden kérdés értelmetlen, amely vele kapcsolatos?

Olyan lennék, mint Rigoletto, aki azt hiszi, valami nagy tettet hajt végre, amikor elveszejt az álnok herceget, és végül csak a saját lányát sikerül meggyilkoltatnia? De én nem veszejtek el senkit, hacsak nem saját magamat. És az a sok ember, aki megírja az operát, elénekli, lejátssza, vezényli, az mind felemészti magát? Hát nem emészt-e fel bennünket az élet is? Lehet, hogy minden ingatag ezen a világon? Vagy mégis Endrével van a baj?

Alig várom, hogy leteljen a nyári szünet, és megkezdődjön a szezon. Most már annyiba kerül a jegy, mint két láda sör, minden pénzem arra megy. De mi másra volna szükségem, mint arra, hogy meghallgassam zenébe foglalt ábrándjaimat, ha már én nem tudom megírni őket? A rigó lekottázott dalától a nagyoperáig olyan hosszú út vezet, amelyet én már nem járhatok be. De most, hogy legutóbb találkoztam Endrével, tudom, elég, ha az ember látja az utat ott, ahol mások előtt az üresség tátong csupán.

VÉGE